

NICULĂIȚĂ MINCIUNĂ

Niculăiță Gropescu, feciorul lui neica Andrei Gropescu, din cătunul Manga, comuna Măgureni, e un băiat cu judecată, blajin la vorbă, măsurat la mișcări și, nu știu cum să zic: *dar sfios*, ori *prin urmare sfios*.

În toate clasele primare, urmate la școala din Măgureni, a luat tot premiul întâi, spre bucuria și măgulirea părinților. Că, de! nu e lucru puțin în ziua de *Sâmpietru*, în școala împodobită cu flori, s-auzi că strigă de colo: „Premiul întâi cu cunună – Gropescu Niculae“, să vezi pe domnul învățător că-i pune peste perișorul lui negru cununa de merișor, pe domnul primar că-i dă un teanc de cărți mângâindu-l; și apoi să pleci pe linia satului, tu, mama deoparte, tatăl de alta, și între voi feciorul vostru, în văzul consătenilor care zic cu dragoste: „Să vă trăiască! Și la mai mare!“

La sfârșitul școlii, domnul învățător Irimescu a zis că e păcat ca așa băiat cu tragere de inimă la învățătură să nu meargă mai departe; iar neica Andrei Gropescu,

de la *Sâmpietru* până la septembrie, s-a gândit și s-a răzgândit în toate felurile – a luat sfat și de la unul, și de la altul.

Învățătorul i-a spus precum văzurăți; și tot așa își zicea și el în ceasurile de trudă și de obidă, când vedea că munca lui și a Stanei, neveste-sii, n-avea niciun spor pentru casa lui împovărată de patru copii: Niculăiță de unsprezece ani, două fete gemene de trei și alt băiat în brațele Stanei.

Arendașul, conu' Epaminonda, i-a spus că învățătura multă mai rău *utraveste* sufletul omului, că țere cheltuială mare și dezgustă pe om de munca pământului; i-a dat și pildă pe Ghițică al popii, care a urmat la liceu șase clase și a ieșit un apelpisit¹ și un derbedeu, de a speriat comuna; și tot așa își zicea și neica Andrei când se gândea la lipsa lui de mijloace și la ajutorul ce puteau să-i dea de aci încolo brațele lui Niculăiță. Că și dacă nu era prea voinic, dar era tare dibaci la mână și moștenise de la bunică-su, moș Sandu Gropescu, aplecare la dulgherie.

*

După moartea bătrânului, sculele fuseseră urcate în podul casei, dar „iscoada de Niculăiță“, care la moartea lui era un noduleț abia de patru ani, dase într-o zi peste ele; și cu toate dojenile mamă-sii: „Dă-te jos d-acolo, proclate, că dă tat-tu peste tine și-ți moaie oasele“, copilul – care acum își aducea aminte ca prin

---

¹ Apelpisit – nebun

vis de unchiașul care lucrase stâlpii porții, când și când, da fuga în pod la sculele bunicului. Și, încet-încet, din glumă, din joacă, azi a făcut un scăunel, mâine o morișcă de speriat ciorile, care prăpădeau cireșul din coastă – până când într-o zi, când s-a întâmplat de-a pierdut tat-su codârla de la căruță: „Taică, îți fac eu una la fel“. Și s-a pus Niculăiță pe lucru și, din lemne vechi de prin curte, a făcut întâi cotocii, pe urmă spetezele și, după ce le-a încheiat frumos, a ieșit o codârlă de s-au crucit și tat-su, și mamă-sa, și vecinii...

Da lipsa de mijloace, îndemânarea băiatului la dulgherie și teama părintelui de pierderea acestui ajutor de mare preț au dat greutate sfaturilor lui conu' Epaminonda; și a rămas Niculăiță acasă, la munca pământului.

De părut rău, lui nu i-a părut, că-i plăcea și munca la câmp, și mai ales dulgheria... La câmp, când păzea boii cu alți băieți de seama lui, se juca el și cu ei; dar mai drag îi era să se răzlețească deoparte și să se uite cu băgare de seamă la ierburi și la lighioni. El era cel care-i învăța să scoată din găuri păianjini și greieri cu un glonțișor de ceară legat de ață.

Băieții ceilalți stăteau ce stăteau lângă dânsul, apoi porneau la alte jocuri; iar el rămânea singur să supravegheze cum se luptau furnicile să ducă poveri de patru-cinci ori mai mari decât ele – ori se târa binișor pe brânci, să vadă ce face lăcusta de țârâie așa de tare.

Și au trecut așa an peste an, în totul șase, și a ajuns acum flăcău de șaptesprezece ani, frumos și așezat, dar sfios...

La dulgherie acum se pricepe bine. Stâlpii care stau grămadă sub șopron – pentru ulucile din față pe care, dacă i-o învrednici Dumnezeu, le ridică la anul – el i-a făcut; cosoroaba¹ de la prispă, care putrezise la un cap, el a înlocuit-o; furca maică-sii el a încrestat-o; și să vă arate Salomia, fata lui Pârvu Miu, vecinul, donicioara nouă, cumpărată de el din oborul de la Sfântul Ilie și tot de el înflorată cu fierul ars... Minune, nu altceva!...

Ar fi, după cum vedeți, o pildă de băiat fericit, dacă până în timpul de față ar fi găsit omul meșteșugul să stăpânească toată fericirea ce i se cuvine – și dacă n-ar avea și Niculăiță partea lui de amărăciune, izvorâtă din netrebnicia întocmirii de azi a lucrurilor...

Dar amărăciunea lui Niculăiță a izvorât și din firea lui iscoditoare, deosebită de firea celorlalți... Încă de pe când era copil i-a jucat renghiuri... De câte ori nu l-a urechiat tat-su pentru că-și pierduse o jumătate de zi uitându-se cum mâncau ori cum își făceau gogoșile viermii de mătasă pe care-i creștea maică-sa? De mai multe ori a mâncat bătaie pentru că – în vremea când el urmărea câte o gânğanie – boii pe care era trimis să-i păzească intrau din miriște ori din islaz în vreo holdă. De câteva ori a fost trezit de arsura unei nuiiele, însoțită de o înjurătură: „Mă, ești cu dușii de pe lume? Nu vezi că ți-au intrat boii în porumbul meu?“ Dar nici dojana aspră a părinților și nici bătaia pentru plăți de ispașă nu l-au putut vindeca...

---

¹ Cosoroaba – bârână de susținere

Astea însă le-a răbdat Niculăiță fără mare supărare. Ceea ce era mai greu de răbdat era batjocura. Că încet și treptat a ajuns de batjocură.

De două ori i se întâmplase să vadă pe câmp, cum un bărzăune negru-galben se luptase cu un păianjen mai mare decât dânsul, cum îl biruise și cum îl luase între labe și zburase cu el. Vederea acestei lupte, care i se păruse cumplit de crâncenă, atât îl mișcase, încât a povestit-o și altora. „O fi...” răspunseseră unii. Tat-su răspunsese cu dojană: „După drăcii de astea caști gura de plătesc eu gloabă, tutuitule!” Iar cei mai tineri: „Muscă să prindă păianjeni! Mă, da' grozav știi să le mai croiești!”

Altă dată a sărit ca mușcat de șarpe și a început să strige la alți băieți, care erau mai departe. Când au venit băieții și l-au întrebat de ce i-a strigat, le-a povestit înspăimântat că a văzut o lăcustă, de-ale de le zice „călugăriță”, cum odată s-a zbârlit, a bâzâit, a prins între gheare o lăcustă mai mare ca ea și a început s-o mănânce.

– Unde, mă?

– Uite colea.

– Unde, mă?

– Colo, lângă măcăcinele ăla... mai la stânga...

S-au plecat băieții cu toții, s-a plecat și el, s-au uitat, dar n-au găsit „călugărița”. Iar unul dintre ei:

– Hai, mă, încolo, să ne isprăvească Marin istoria cu Frusina. Nu-l știți pe Niculăiță? Mă, să te duci la popa Alecu, să-ți citească o moliftă.

– Să n-am parte de...

– Nu te mai jura, mă, degeaba.

Într-o zi, cum sta pe un scăunel, creștând un băț cu briceagul, văzuse în stratul de mărar de lângă dânsul pisica lor, pe brânci, la pândă după un stol de vrăbii care, la patru-cinci pași de ea, ciuguleau pe jos, ciripind, niște mălai risipit. Uitându-se cu luare-aminte la pisică, o văzuse căscând puțin gura și o auzise lămurit făcând din gâtlee ca vrăbiile. Parcă ar fi vrut să le ademenească, să vie înspre locul unde era ea pitită. Și, într-adevăr, vrăbiile se duseseră după mălai înspre dânsa. O văzuse cum își încorda picioarele, și când a judecat că sunt destul de aproape, hârști! odată s-a repezit și a prins una în gheare.

Seara a povestit la poartă cele văzute și auzite. Erau de față și Pârveu Miu, și fiu-sa Salomia, și lea Manda, mama Salomiei, și moș Grigore, alt vecin.

– Cum le vezi și le auzi numai tu pe toate, mă Niculăiță? a întrebat moș Grigore zâmbind. Iaca eu sunt om de merg pe șaptezeci și patru de ani, dar pisică să facă din gât ca vrabia n-am auzit.

– Moș Grigore, nu știu alte pisici; dar a noastră face. Am auzit-o, uite, cum mă auzi dumneata.

– Mă, o să-ți scornească lumea o poreclă. O să te pomenești odată cu unul: „Niculăiță Minciună“ și așa o să rămâi.

Salomia a început să râză cu hohote, zicând de câteva ori, parcă înadins, ca nu cumva să uite: „Niculăiță Minciună“...

... Și n-a mai trebuit să se găsească altul, să-i scornească porecla prorocită de moș Grigore cu o povață

părintească... „Niculăiță Minciună“ o să fie de acum încolo pentru tot satul... Și negreșit îl doare când i-o spun băieții; iar când Ghițică al popii l-o lua în zeflema, întrebându-l: „Ce-ai mai văzut, mă Niculăiță?“ și i-o spune, în hohotele de râs ale celorlalți, c-a văzut și el greiere prinzând o cioară și mâncând-o, Niculăiță o să se rușineze și o să înceapă să se îndoiască el însuși dacă a văzut și a auzit cu adevărat ce știe, de vreme ce acest om deștept, care făcuse șase clase de liceu, nu-l credea.

Și azi așa, mâine așa, dojana părinților pentru vremea pierdută degeaba „după prostii și după gărgăuni“, neîncrederea unora, batjocura altora au închis inima băiatului și l-au făcut tăcut și sfios... Un singur om era de se-nțelegea cu el: bietul Isaia ciobanul – și a murit și ăla...

Da, numai cu Isaia ciobanul se-nțelegea, numai Isaia îl credea, că și el văzuse viespe ucigând păianjeni și „călugărițe“ mâncând lăcuste mai mari decât ele și fel de fel de alte gănganii minunate, care nu se arată decât celor care au timp să se plece spre ele și drag să le privească.

În nopțile în care Niculăiță rămânea cu vitele la pășune, Isaia îl chema să-și aducă boii pe miriște, în preajma târlei și acolo îi cânta din caval doine, care în tăcerea dulce și misterioasă păreau rugăciuni ce se înălțau spre cerul spuzit de stele, stelele prietene pe care tot de la Isaia învățase să le deosebească și să știe numele fiecăreia; și tot Isaia îl învățase să cunoască

CUPRINS

Schiță biografică	3
Niculăiță Minciună	5
Puiul.....	37
Privighetoarea.....	43
Bietul Tric.....	47
Moartea lui Castor.....	51
Nicușor.....	58
„Călătorului îi șade bine cu drumul“	67